Għawdex Qabel ir-Ritratti (32) minn **JOHN CREMONA**

Fdalijiet ta' Ruma qadima mit-Triq ta' l-Għajn

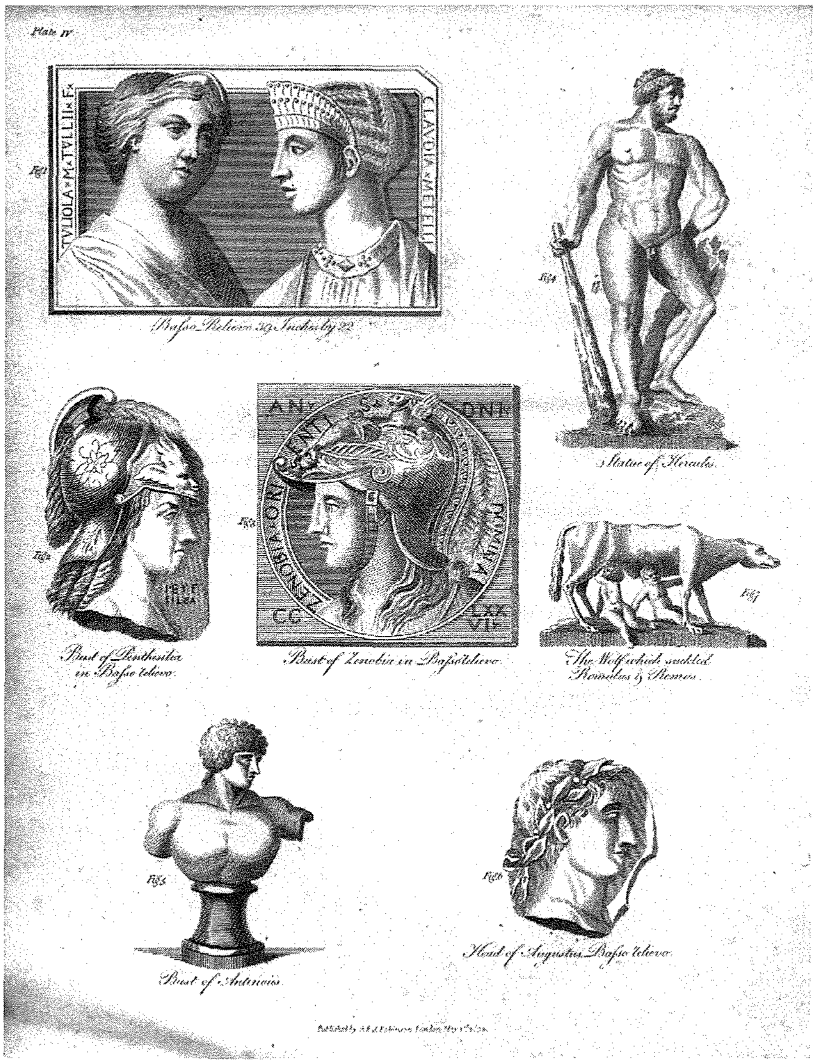

Waħda mill-isbaħ oġġetti li jinstabu fil-mużew ta' l-Arkeoloġija ta' Għawdex hija statwa żgħira ta' lupa ta' l-alabastru qiegħda tredda' iż-żewġt itfal Romulu u Remu, fundaturi ta' Ruma. Hija biċċa xogħol fina u mill-isbaħ.

Il-Kanonku Ġann Piet Franġisk Agius de Soldanis li fittex bir-reqqa dwar dak kollu li huwa Għawdxi jitkellem dwar is-sejbien ta' din l-istatwetta fil-manuskritt tiegħu *'Il Gozo Antico e Moderno e Sacro Profano'* u jġib ukoll disinn mill-isbaħ tagħha. Hawn ser nikkwota dak li kiteb De Soldanis fil-manuskritt tiegħu dwar din l-istatwetta; *"Nibda billi nsemmi li fis-sena 1720, f'ħerba li kien hemm fit trieq tal Għajn il Kbira tar-Rabat ta' Għawdex, sabu diba qiegħda tradda' lil Romulu u Remu, kollha kemm hi ta' l-alabastru abjad u fin, maħduma b'sengħa kbira, twila madwar xiber. Din id-diba ftit snin ilu waqgħet taħt idejn il-Gran Mastru Manoel, il-lum tinsab taħt idejn il-Gran Mastru Pintu, li għamilli favur li jurihieli fis-sena 1746. Tinsab din id-diba miżmuma tajjeb.....kollox merfugħ b'għożża kbira f'għorfa tal-palazz tiegħu. U billi huwa prinċep kbir fis-setgħa tiegħu mhux biss, ma kbir fix-xeħtiet tiegħu ukoll, ħallieni nara darb'oħra din id-diba u nieħu l-għamla tagħha".*

De Soldanis jerġa' jsemmi s-sejbien ta' din l-istatwa fl-ewwel kapitlu tal-Grammatika *'Della Lingua Punica presentemente usata da Maltesi &c'* mitbugħ f'Ruma fl-1750. Huwa jsemmi din l-istatwa flimkien ma' fdalijiet oħra Puniċi, Feniċi u Rumani li nstabu f'Għawdex kif ukoll f'Malta.

L-inċiżjoni li qiegħed nippubblika turi diversi antikitajiet tar-rħam Rumani misjuba f'Malta u Għawdex u ġiet ippubblikata minn Louis de Boisgelin fl-ewwel volum tal-ktieb tiegħu 'Ancient and Modern Malta' stampat minn G.& J. Robinson f'Londra fl-1804. Boisgelin ukoll jgħid li din l-istatwa tinstab fil-mużew privat tal-Gran Mastru għalkemm meta ġie ppubblikat il-ktieb, il-Kavallieri kienu diġà telqu minn Malta. B'xorti tajba din l-istatwa baqgħet f'Malta u ma messithiex ix-xorti bħal oġġetti oħra li ħadu magħhom il-Franċiżi.

Llum din l-istatwa tinsab għall-wiri fil-Mużew ta' l-Arkeoloġija ta' Għawdex ġewwa ċ-Cittadella u għalkemm hemm min jitfa' dubji fuq l-awtentiċità tagħha bħala skultura Rumana, xorta waħda jibqa' l-fatt li hija statwa ta' sbuħija straordinarja.
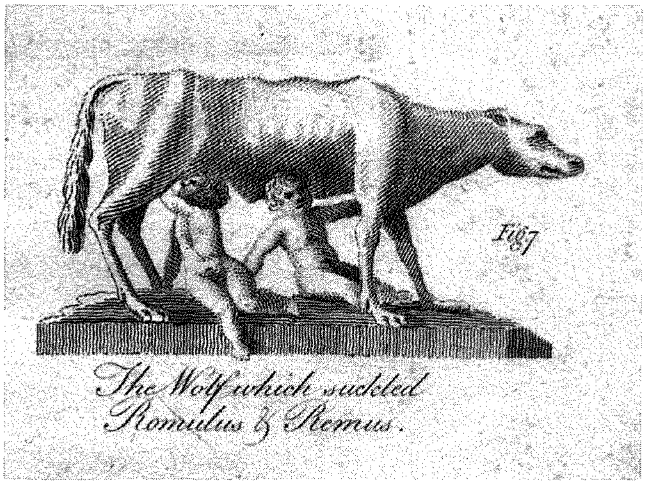
L-inċiżjoni mmarkata bħala Plate 4 turi seba' skulturi u riljievi Rumani misjuba f'Malta u Għawdex u turi l-lupa bħala figura numru 5. L-inċiżjoni sħiħa għandha qisien ta' 268mm x 210mm. Il-figura li qegħdin nitkellmu dwarha hija intitolata *'The wolf which suckled Romulus & Remus'* u għandha qisien ta' 30mm x 56mm li għall-benefiċċju tal-qarrejja qed nirriproduċiha wkoll bħala dettall.